

Metody sociální práce a praxe Probační a mediační služby

Mgr. Pavel Štern

Základní informace o službě

- Založena v roce 2001, zákonem č. 257/200 Sb., o PMS.
- Více než 450 zaměstnanců, z toho 26 ředitelství, 405 v terénu, cca 20 zaměstnanců v rámci projektů z prostředků EU. Veřejná (státní) instituce, tři stupně řízení, národní, regionální a lokální. 8 soudních krajů.
- Služba působí v 76 soudních okresech resp. má celkem 78 kmenových středisek včetně 4 poboček.
- Probační a mediační činnosti vykonávají probační úředníci a probační asistenti. Kompetence odvozuje služba od zákona o Probační a mediační službě, (*dále jen služba*) trestního zákona a řádu a zákona č. 218/2003 sb., o SVM a zákona č. 45/2013 o obětech trestných činů.

Činnosti služby v trestním řízení

- **Mediace** mezi obětí a pachatelem a činnosti směřující k urovnání konfliktního stavu.
- **Probace** – příprava, organizace a výkon dohledů v rámci alternativ k potrestání a alternativních trestů včetně domácího vězení a trestu zákazu vstupu etc.)
- **Příprava, organizace**, výkon a kontrola trestu OPP.
- **Parole** – příprava, organizace a výkon dohledu nad podmíněně propuštěnými.
- **Příprava, organizace** a výkon opatření v rámci zákona č. 218/2003 Sb.
- **Podpora a pomoc obětem** trestných činů dle zákona 45/2013 Sb.

Základní koncepce činnosti služby v justici

- Služba usiluje o vstup do případu nejlépe ihned po **zahájení trestního stíhání**.
- Ve fázi před rozhodnutím soudu je cílem postupovat „mimo-procesně“, (*mediace*), a vytvořit buď podmínky pro uplatnění některého z odklonů nebo další alternativní sankce či opatření.
- Záměrem služby je vytvořit státnímu zástupci nebo soudci kvalitní podklady o daném případě, aby mohli učinit tzv. informované rozhodnutí.
- Rozhodování o alternativních trestech by mělo vycházet z podkladů vytvořených službou v přípravném řízení.
- Případová práce je zaměřená nejen výhradně na pachatele, ale i na oběť trestného činu.

Poslání a cíle Probační a mediační služby

Probační a mediační služba usiluje o **zprostředkování** účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy **poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.**

Probační a mediační služba představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí – **sociální práce a práva, zejména trestního.** Vyváženým propojením obou se vytváří nová multi-disciplinární profese v systému trestní justice.

Poslání a cíle Probační a mediační služby

1. Kontrola a integrace pachatele
2. Pomoc a podpora obětem trestných činů
3. Ochrana a spolupráce s komunitami dotčenými trestnou činností

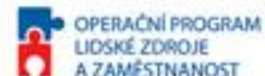

Koncepce sociální práce

Sociální práce usiluje o vytváření prostřednictvím mezi souhrnem norem společnosti a normami (*obyčeji, zvyky, postoji*) klientů.

Sociální práce se svými přístupy a nástroji funguje jako prostředník v konfliktu těchto norem.

(Úlehla I., Umění pomáhat)

Koncepce služby a kontext sociální práce

Probační a mediační služba funguje jako prostředník mezi normami společnosti, **(zejména trestní právo)**, normami klientů, kteří je porušují **(„pachatelé“)** nebo jsou jejich porušením poškozeni **(„oběti trestných činů“)**.

Restorativní Justice, inovativní sociální koncept

Trestný čin je závažná sociální událost!

Prvotním zájmem je řešit **újmu oběti** a její nápravu, „uzdravení“.

Pachatele je veden k náhledu na své nepřipustné chování a současně **k závazkům a odpovědnosti.**

Komunita dotčená trestným činem je zapojena od řešení události trestného činu.

Restorativní Justice, inovativní sociální koncept

Restorativní justice přinesla nová témata!

Vedle „tradičního“ klienta“ sociální práce resp. služby **(pachatele)**, otevírá „systém“ i pro **oběť trestného činu a komunitu**, kde se trestný čin odehrál.

Normami chování tradičního **klienta-pachatele** byly zasaženy jejich životy, jejich „systémy“. Úkolem služby je tedy tyto následky také napravovat a „uzdravovat“ .

Práce služby tím získává nový rozměr, „**společenské odpovědnosti**“ nejen za pachatele, ale i za oběti a prostředí, kde žijí.

Případová práce se pak věnuje v podstatě „třem stranám“, nikoliv jednomu tradičnímu **klientovi-pachateli**.

Restorativní justice umožnila inovativní pohled na řešení kriminality, tedy i na cíle a poslání Probační a mediační služby a také na **koncept sociální práce v justici**.

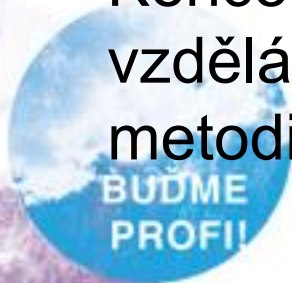
Profesionální komunikace

- **Profesionální rozhovor** klíčová metoda, pracovní nástroj v práci Probační a mediační služby.
- Funguje „universálně“, „probační úředníci“ ho využívají v rámci všech agend, kde působí, jako ústřední a klíčový profesionální komunikační nástroj.
- **Tím se posiluje profesní identita služby a jejich odborných pracovníků.**
- Další potřebné a specifické dovednosti si pak přibírají do celkového kontextu profesionálního rozhovoru a celkové odborné koncepce služby.
- Takový proces vytváří **samostatnou a svébytnou profesi**, která se také opírá o ideje a inovativní koncepty sociální práce.

Profesionální rozhovor

- Umožňuje rychlou a přehlednou organizaci informací.
- Umožňuje velké množství informací relativně rychle strukturovat.
- Má jasně vymezené a rozlišené „režimy“ **profesionální pomoci a profesionální kontroly**.
- Má aparát **užitečných otázek** sloužící k vyjasňování, utřídění a pochopení získaných informací
- Staví na spolupráci, respektu a otevřenosti.
- Koncept profesionálního rozhovoru je integrální součástí vzdělávacích systémů služby a také jejich národních metodických standardů.

Příklad z praxe probace

- „Pan D. byl za své jednání, kterým v minulosti velmi ublížil své tehdejší partnerce, odsouzen soudem k trestu odnětí svobody v délce 1 roku. Soud však výkon uloženého trestu panu D. podmíněně odložil na zkušební dobu 3 let a stanovil nad ním probační dohled. Pan D. má zákaz kontaktovat poškozenou, bývalou přítelkyni mimo kontaktů týkajících se dojednání péče o děti, které společně mají. **V okamžiku nabytí právní moci tohoto rozhodnutí soudu začíná příběh dohledu.**

Profesionální rozhovor v probační práci

Profesionální rozhovor se odehrává v prostředí:

- Normy společnosti, (rozsudek soudu, uložení alternativního trestu s probací).
- Národní metodické standardy služby – pravidla probační práce.
- Probační plán dohledu včetně hodnocení rizik a potřeb pachatele.
- Kontext a situace oběti trestného činu
- Spolupráce s potřebnými službami/programy.
- Průběžná společná evaluace plánu dohledu a plnění úkolů, závazků.

Příklad z praxe - mediace

Pana T, který byl napaden panem J při konfliktu v baru. Pan T utrpěl zranění spočívající ve zlomenině čelisti a nosu. Atmosféra v mediační místnosti je napjatá, slova se ujímá mediátor, který oběma stranám opakuje pravidla, která je nutné dodržovat. Pozornost je věnována smyslu a cílům mediace, tedy tomu oč účastníci usilují. Následně se slova ujímá **poškozený/oběť**, který mediátorovi vypráví o tom, jaký dopad na něj jednání pana J mělo.

Hovoří o tom, jak bolestnou a dlouhou léčbu musel absolvovat, jak reagovali jeho nejbližší a o všech dalších pocitech, dojmech a překážkách, které musel překonat, aby dnes mohl usednout právě na tuto židli.

Profesionální rozhovor v mediační práci

- **Profesionální rozhovor se odehrává v prostředí:**
 - Normy společnosti (porušení zákona obvinění, obžaloba, rozsudek, možnost řešit případ mimo soudní řízení).
 - Národní metodické standardy služby pro mediační práci.
 - Individuální oddělená setkání s obětí a pachatelem.
 - Společné setkání oběti a pachatele.
 - Zohlednění újmy oběti, závazky pachatele, dohoda.
 - **Nová dimenze práce, pachatel porušuje normy, oběť a prostředí kde žije, jsou zasaženy porušením norem.**

Příklady z praxe

Panu K (**poškozenému/oběti**) byla nabídnuta už za jeho pobytu v nemocnici pomoc, spočívající v osobní návštěvě probačního úředníka, který mu poskytl potřebnou podporu a právní informace. Na straně pana K došlo ke zklidnění, kdy měl možnost se již od počátku aktivně zapojit do řešení vzniklé situace. S řidičem panem J, (**pachatelem**) se po propuštění z nemocnice sešel v rámci mediace. Společně se dohodli na náhradě škody nad rámec plnění pojišťovny z „povinného ručení“ Pan K byl s takovýmto postupem velmi spokojen, vše se pro něj odehrálo v **lidsky přijímající a podpůrné atmosféře**. Trestní věc byla státním zástupcem zastavena.

Profesionální rozhovor v práci s obětí trestného činu

Profesionální rozhovor se odehrává v prostředí:

- Normy společnosti (porušení zákona obvinění, obžaloba, rozsudek, možnost „řešit případ“ mimo soudní řízení nebo v probačním režimu).
- Národní metodické standardy služby pro práci s oběťmi trestných činů.
- Individuální setkání s obětí.
- Vyjasnění předmětu/zakázky služby, podpora, poradenství, doprovázení, zplnomocnění.
- **Nová dimenze práce, pachatel porušuje normy, oběť je zasažena porušením norem.**

Shrnutí:

Probační a mediační služba je po 15 letech zavedenou a stabilní institucí v justici. Je pozitivně vnímána odbornou veřejností. Má prokazatelné pozitivní výsledky své práce. Plní svou roli v rámci veřejného zájmu daného zákonem.

Z hlediska sociální práce je to pozitivní příklad, prosazení jejích idejí a konceptů do reálné praxe, které mají celospolečenský význam a prospěch.

Pro samotnou **službu, ale i disciplínu a profesi sociální práce** je to současně závazek do dalších let z hlediska udržitelnosti a rozvoje nastavené dobré praxe!

Odkazy

Ivan Ulehla, Umění pomáhat, 1996

Odborné interní materiály Probační a mediační služby.

Sociální kontrola profesionálně, Ulehla I, Šimková Lenka, časopis Sociální Revue, 2011

